

Cinsel İstismar Şüphesi Bulunan Çocukla Görüşme: Öğretmenler ve Okul Psikolojik Danışmanları Nasıl Davranmalı ve Neler Yapmalı?

Interview with the Child Suspected of Sexual Abuse: How Should Teachers and School Counsellors Behave and What Should They Do?

Hatice Odacı, Tuğba Türkkan

Yazar Bilgileri

Hatice Odacı
Prof. Dr., Karadeniz Teknik
Üniversitesi, Psikoloji,
hatodaci@hotmail.com

Tuğba Türkkan
Öğretim Görevlisi, Gümüşhane
Üniversitesi, Sosyal Hizmet,
turkkan83@hotmail.com

ÖZ

Çocuk cinsel istismarı, kısa ve uzun vadede ruhsal etkileri bulunan travmatik bir deneyimdir. Çocuğun maruz kaldığı istismarın son bulması ve yasal sürece yönelik müdahalelerin başlatılması için kritik müdahale olarak görülen bildirim, çocuğun istismara ilişkin yapacağı açıklamaya bağlıdır. Ancak konuyla ilgili literatür incelendiğinde, cinsel istismar mağduru çocukla yapılacak görüşmelere temel oluşturacak kaynakların sınırlı sayıda olduğu gözlemlenmiştir. Bu nedenle bu derleme ilgili literatüre ve bu alanda çalışan uzmanlara katkı sağlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. İstismar mağduru çocukla yapılacak görüşmelerde son derece dikkatli olmak gerekmektedir. Zira kanıtlanması güç olan bu durumun bildiriminde çocukların anlatımları oldukça önemlidir. Görüşmeyi gerçekleştiren meslek elemanlarının vereceği tepkiler, sonrasında çocuğun anlatımlarından vazgeçmesinin sebebi olabilmektedir. Çocuklar yetişkinlere göre daha hassas ve incinebilir yapıdadır. Bu nedenle mağdur çocuğun ikinci bir travma yaşamaması için görüşmenin titizlikle yürütülmesi, görüşme boyunca çocuğun yüksek yararı ve korunması ilkelerince hareket edilmesi önem taşımaktadır.

Makale Bilgileri

Anahtar Kelimeler

Çocuk
Cinsel İstismar
Görüşme
Öğretmenler

Keywords

Child
Sexual Abuse
Interview
Teachers

Makale Geçmişi

Geliş: 06.03.2020
Düzeltilme: 07.12.2020
Kabul: 24.12.2020

ABSTRACT

Child sexual abuse is a traumatic experience with psychological effects in the short and long term. The reporting, which is considered critical intervention for termination of child's abuse and initiation of interventions in legal process depends on child's explanation of abuse. However, when literature on the subject was examined, it was observed that there was a limited number of the sources that would form the basis for the interviews with the child who was victim of sexual abuse were not easily accessible. Therefore, this study was carried out in order to contribute to related literature and professionals who works in this area. It is necessary to be extremely careful in the interviews with the child who is victim of abuse. Because the expression of children are very important in reporting the case, which is difficult to prove. The responses of the interviewers may be reason why the child gives up his/her narrative. Children are sensitive and vulnerable than adults. Therefore, to ensure that the child does not suffer a second trauma, it is important to conduct the interview carefully and to act on the principles of high benefit and protection of the child throughout the interview.

Makale Türü

Derleme

Önerilen Atıf

Odacı, H. & Türkkan, T. (2021). Cinsel istismar şüphesi bulunan çocukla görüşme: Öğretmenler ve okul psikolojik danışmanları nasıl davranmalı ve neler yapmalı? *TEBD*, 19(1), 685-706.
<https://doi.org/10.37217/tebd.699740>

Giriş

Karmaşık bir yaşam deneyimi olan çocuğun cinsel istismarı, kısa ve uzun vadede ruhsal etkileri bulunan ve bireyin yaşam kalitesinin olumsuz yönde etkilenmesine neden olan ciddi bir problemdir (Jackson ve Deye, 2015; Odhayani, Watson ve Watson, 2013). Cinsel uyarılma amacıyla, bir erişkinin güç ve tehdit kullanarak, henüz cinsel gelişimini tamamlamamış çocuk ile cinsel ilişkiye girmesi çocuğun cinsel istismarı olarak tanımlanır (Finkelhor ve Korbin, 1988). Okullar çocukların bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerinin sağlanmasında her geçen gün önem kazanmaktadır. Dolayısıyla okulun çocuğa yönelik cinsel istismar olgularının tespitinde ve görüşme aşamasında önem arz ettiği düşünülmektedir. Bu bağlamda okullarda çalışan meslek uzmanları çocukları eğitmenin yanında onların yaşayabilecekleri istismar olaylarında da aktif görev yapmak durumundadırlar. Özellikle de paylaşılması zor cinsel istismar vakaları söz konusu olduğunda yapacakları görüşmelerde dikkat etmeleri gereken birtakım yaklaşım biçimleri söz konusudur. Bu kapsamda bu derlemenin amacı; eğitim kurumlarında çalışan uzmanlar için cinsel istismar şüphesi bulunan çocuklarla görüşme yaparken izleyebilecekleri süreç konusunda bilgi vermek ve bu kapsamda öneriler sunmaktır.

Çocuk Cinsel İstismarına Genel Bir Bakış

"Çocuğun kavrayamadığı ve bilerek onaylamadığı, gelişimsel açıdan hazır bulunmadığı, toplumsal yasa ve normlara aykırı olarak bir cinsel etkinliğe dahil edilmesi" çocuğa yönelik cinsel istismar olarak değerlendirilmektedir (World Health Organization [WHO], 1999). Dolayısıyla cinsel istismarda çocuğun, bir yetişkinin cinsel gereksinimlerini karşılamak üzere araç olarak kullanılması söz konusudur. Cinsel istismarın farklı türleri bulunmaktadır: Temas içermeyen; cinsel içerikli konuşma, teşhir, voyerizm (röntgencilik), ve temas içeren; cinsel dokunma, oral-genital seks, interfemoral ilişki (yalnızca sürtünmenin olduğu istismar şekli), seksüel penetrasyon (ırza geçme), cinsel sömürüdür (çocuk pornografisi, çocuk fuhuşu) (Polat, 2007). Yine yetişkin tarafından doğrudan ya da dolaylı olarak çocuğa yapılan cinsel teklifler, cinsel yollu bakışlar, davet edici mesajlar gönderme, çocuğa cinsellik içeren isim takma, cinsel içerikli şakalar ve çocuklara pornografik resimler ve filmler gösterme ya da beraber seyretme de cinsel istismarın farklı türleri arasında yer almaktadır (Bulut, 2007). Bunların dışında çocuklar ensest (aile içi cinsel istismar) olarak ilişki türü ile de cinsel istismara maruz kalabilmektedirler. Aralarında birinci derecede kan bağı bulunan kişilerin yaşadığı cinsel ilişki olarak tanımlanan ensest; yakın akraba olanlar arasındaki cinsel ilişki olarak da ifade edilmektedir. Ensest ilişkinin baba, ağabey, erkek kardeş gibi aile içi erkek üyelerden birisi tarafından gerçekleştirilmesi oldukça yaygındır. Aile bütünlüğünü bozmamak adına eylem gizli olarak devam etmekte ve çocuğun gelecek yaşamı için ciddi tehlikeler oluşturmaktadır (Bayraktar, 2015).

Çocuk Cinsel İstismarında Risk Faktörleri

Çocukluk çağı cinsel istismarının kurbanları her yaştan erkek ve kızlar olabilmektedir. Çocuk cinsel istismarının meydana geldiği belirli bir etnik köken, din veya bölge yoktur (Kenny ve Wurtele, 2012). Bununla birlikte, araştırmalar, bazı grupların çocukluk çağı cinsel istismarı açısından daha fazla risk altında olduğunu göstermektedir. Kadın olmak, çocukluk cinsel istismarı için önemli bir risk faktörü olarak kabul edilir, yapılan çalışmalarda kızların erkeklerden iki kat daha fazla mağdur olduğu bulgulanmıştır (Zeuthen ve Hagelskjaer, 2013). Yaşa göre incelendiğinde, cinsel istismara karşı en savunmasız olan çocukların ergenlik döneminde olduğu görülmektedir (Davies ve Jones, 2013). Ayrıca bir veya her iki ebeveynin yokluğu veya üvey babanın varlığı, ebeveyn çatışmaları, yoksulluk gibi durumların cinsel istismar açısından öngörücü faktörler olduğu bildirilmekle birlikte dürtüsel, duygusal olarak muhtaç ve öğrenme veya fiziksel engelli, zihinsel sağlık sorunları veya madde kullanımı olan çocukların daha fazla risk altında olabileceği ifade edilmektedir (Bulut ve Karaman, 2018; Butler, 2013; Perez-Fuentes vd., 2013).

Çocuk Cinsel İstismarının Etkileri

Çocuk cinsel istismarı uzun dönem olumsuz sonuçlara yol açan, çocuk ve gençlerde birçok ruhsal hastalığa zemin hazırlayan önemli bir sağlık sorunudur (Dube vd., 2005; Maniglio, 2010; Putnam, 2003). Özellikle tekrar eden cinsel istismara maruz kalan çocuklarda daha ciddi ve uzun süreli psikolojik sorunlar görüldüğü bildirilmektedir (Baker, 2002). Yapılan kontrollü bir çalışmada, çocukluğunda cinsel istismara maruz kalmış yetişkinlerin, istismara uğramamış olanlara kıyasla daha yüksek oranda psikiyatrik bir hastalık tanısı aldıkları belirtilmiştir (Sousa vd., 2018). Cinsel istismar mağduru çocuk ve ergenlerin ruhsal bozukluk tanılarını incelemek amacıyla gerçekleştirilen ve cinsel istismara uğramış 140 olgunun verilerinin değerlendirildiği bir başka araştırmanın sonuçlarına göre olguların %60'ının en az bir psikiyatrik tanı aldığı belirlenmiştir (Öztürk, Uzel-Tanrıverdi ve Yalın-Sapmaz, 2017). Cinsel istismar mağduru çocuklar ve ergenlerdeki semptomlar; davranışsal ve duygusal zorluklar (Zeanah vd., 2009), dikkatsizlik veya hiperaktivite (Webb, 2013), düşük akademik performans (Thompson vd., 2012), büyüme ve motor gelişimde aksaklıklar (Roeber, Tober, Bolt ve Pollak, 2012), dağınık bağlanma ve güvensiz bağlanma (Cry, Euser, Bakermans-Kranenburg ve Van Ijzendoorn, 2010), yalnızlık eğilimleri (Türkkan ve Odacı, 2018), sorunlu akran ilişkileri (Kim ve Cicchetti, 2010), yüksek düzeyde saldırganlık (Thornberry, Henry, Ireland ve Smith, 2010) ve suç işleme, alkol ve madde kullanımı (Jonson-Reid, Kohl ve Drake, 2012), kendine zarar verme ve intihar girişimi (Trickett, Noll ve Putnam, 2011), depresyon ve anksiyete (Er, 2010; Heneghan vd., 2013), travma ve tetikleyici etkenle ilişkili bozukluklar (Öztürk vd., 2017), kişilik bozuklukları (Widom, Czaja ve Paris 2009), erken yaşlarda cinsel aktivite (Wilson ve Widom, 2008) şeklinde ifade edilmektedir. İstismar mağdurunda ortaya çıkan ruhsal belirtilerin; çocuğun yaşı, istismarcının çocukla yakınlık

düzeıy, cinsel istismarın türü, süresi ve sıklığı gibi faktörlere bağılı olarak değişebileceği ileri sürölmüştür (Finkelhor, 1993).

Çocuk Cinsel İstismarının Yaygınlığı

Çocuk istismarı tüm dünyada görölen küresel bir sorun olup, %5 ila %18 arasında yaygınlık oranları rapor edilmektedir (Clayton, Jones, Brown ve Taylor, 2018). Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO, 2016) verilerine göre her 5 yetişkin kadından 1'i ve her 13 yetişkin erkekten 1'i çocukluk döneminde cinsel istismara maruz kalmaktadır. Türkiye'de ise ulusal düzeyde yapılan yeterli çalışma bulunmamakla birlikte yapılan çalışmalar incelendiğinde sonuçların farklılık gösterdiği gözlenmektedir. Örneğin UNICEF'in 2010 yılında Türkiye'de 7-18 yaş arası toplam 1886 çocukla yapılan çalışmasında, çocukların son bir yıl içinde maruz kaldığı cinsel istismar sıklığı %3, cinsel istismara tanıklık ise %10 olarak bulunmuştur (UNICEF, 2010). Kadına yönelik şiddetin farklı boyutlarını belirlemek ve nedenlerini tespit etmek amacıyla Hacettepe Üniversitesi (2015) tarafından gerçekleştirilen "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması" bulgularına göre de kadınların, çocukluk döneminde maruz kaldıklarını belirttikleri cinsel istismar oranı yüzde 9'dur. Yine aynı çalışmada kentsel alanlarda yaşayan kadınların, 15 yaşından önce cinsel istismara maruz kalma oranı yüzde 10 iken, kırsal alanlarda bu oranın yüzde 6 düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak tüm bu çalışmaların sonuçları birlikte ele alındığında, tüm istismar türlerinin toplumlarda önemli oranlarda gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Bu noktada devletlerin ulusal politikalar ve eylem planları, yasalar, önleme programları ve müdahale hizmetleri yoluyla çocuklara yönelik istismar çabalarına ağırlık vermesi gerektiği düşünülmektedir.

Çocuğa Yönelik Cinsel İstismarın Ortaya Çıkarılmasında Okul Çalışanlarının Sorumlulukları

Çocukluk çağında cinsel istismara uğramış çocukların ve ergenlerin çoğunlukla yaşadıkları bu olumsuz deneyimleri paylaşmadığı bildirilmektedir (London, Bruck, Ceci ve Shuman, 2005). Bunun nedenleri arasında çocuk ve ergenlerin duyduğu utanç, suçluluk duyguları, seilmeyeceği ya da istenmeyeceği korkusu, ailenin dağılması korkusu, ailenin toplum içinde küçük düşeceği düşüncesi, saldırgan tarafından çocuğun kendisinin ve ailesinin tehdit edilmesi ve olayın çok mahrem olması, kurbanın ve ailesinin bu olayı saklamasına sebep olmaktadır (Polat, 2007; Westcott ve Page, 2002). Bundan dolayı fark edilen ya da tanı konulabilen olguların yalnızca buzdağının görölebilen parçası olduğunu söylemek mümkündür.

Okulların; toplumların, çocukların ve ailelerin yaşamlarında merkezi rolü olması dolayısıyla çocuğun korunmasında ve çocuğa yönelik kötü muamelenin önlenmesinde eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin kilit konumu bulunmaktadır. İlgili literatür, okulun istismar olgusunu belirleme ve raporlamadaki merkezi rolüne dikkat çekmektedir (Barron ve Topping, 2010; Goebels, Nicholson, Walsh ve De Vries, 2008; Koçtürk, 2018; Scholes, Jones, Stieler-Hunt, Rolfe ve Pozzebon, 2012). Birçok

ülkede, öğretmenler ve okul yöneticileri çocuklara kötü muameleyi bildirmekle yükümlüdür (Kenny, 2001). Türkiye’de de öğretmenlerin, çocuğun istismarı durumunda bildirimde bulunması yasal bir yükümlülük olup, bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi sonucunda iki yıla kadar hapis cezası ile bulunmaktadır (Türk Ceza Kanunu [TCK], 2006, m. 280). Ancak yapılan çalışmalar incelendiğinde, öğretmenler ve okul psikolojik danışmanların çocuk istismar vakaları ile karşı karşıya kaldıklarında büyük güçlükler yaşadıkları görülmekte ve çocuğa yönelik istismar olgularının birçoğunun rapor edilmediği dikkat çekmektedir (Akgül, 2015; Gilbert vd., 2009). Örneğin okul psikolojik danışmanlarının çocuk istismarıyla çalışma yeterliliklerine ilişkin 30 psikolojik danışman ile gerçekleştirilen nitel bir araştırmanın sonuçlarına göre; okul psikolojik danışmanlarının, istismar konusundaki teorik bilgilerinin ve mesleki yeterliliğinin sınırlı düzeyde olduğu, istismar konusunda alınan eğitimlerin nitelik ve nicelik bakımından yetersiz kalabildiği, istismar konusundaki önleyici rehberlik çalışmalarının beklenen düzeyde olmadığı, istismar sürecinin nasıl yönetileceği ve danışanla nasıl çalışılması gerektiği konularında da ciddi biçimde bilgi eksikliği bulunduğu belirlenmiştir (Uçar, Yıldız, Dursun-Bilgin ve Baştemur, 2020). Mevcut durum ve yaşanan güçlükler hem çocuğun durumunun iyileştirilmesini hem de yasal sürecin sağlıklı yürümesini engellemektedir (Kürklü, 2011). İstismarı raporlama rolünün ötesinde, okulların çocuğa yönelik kötü muameleyi önleme çabalarındaki rolü de diğer bir önemli noktadır. Çocuklar ve ergenler zamanlarının büyük bir bölümünü okulda geçirdiklerinden, bu durum öğretmenlere, öğrencilere diğer profesyonellerden daha fazla erişim imkanı sağlamaktadır. Dolayısıyla öğretmenlerin ve psikolojik danışmanların çocuk istismarı ve ihmalinin tanımlanmasında, önlenmesinde ve bildiriminde hayati bir rolü bulunduğunu söylemek mümkündür (Pelendecioğlu ve Bulut, 2009). Nitekim yapılan çalışmalarda çocuk koruma hizmetleri tarafından yönlendirilen ve değerlendirilen veya araştırılan vakaların yarısından fazlasının (%56.5), eğitim personeli tarafından rapor edildiği bildirilmektedir (Crosson-Tower, 2003; Walker, 2002). Öğretmenlerin çocuk istismarı konusunda bir diğer sorumlulukları ise; kendisine istismar bildiriminde bulunan bir öğrenciye uygun bir yaklaşım sergileyebilmektir. Özellikle cinsel istismara uğrayan çocuklarla yaptıkları görüşmelerde telaşlı veya ısrarlı davranışlarının iyi niyetli olsalar dahi çocuğun maruz kaldığı travmatik olayı açıklamayı ertelemesine ya da ikincil travma yaşamasına yol açabildiği ifade edilmektedir (Bulut, 2007; Topçu, 2009). Ek olarak istismar olgusu şüphesi taşıyan çocuğu yasal mercilere bildirerek, istismarın erken teşhisi ve önlenmesine önemli katkılar yapabilirler (Bulut, 2007). Adli bildirim sonrasında ise, mağdur çocuğa uygun yaklaşımı sergileme konusunda öğretmenler ve okul psikolojik danışmanları, istismarın çocuğun yaşamı üzerinde oluşturduğu olumsuz etkilerin farkında olmalı, oluşabilecek ikincil örselenmelere karşı duyarlı davranmalı ve işbirliği içerisinde hareket ederek psikolojik açıdan en az etkilenmesini sağlamak üzere çocuğu desteklemelidirler (Koçtürk, 2018). Önleme ve müdahale aşamasındaki bu önemli rol ve

sorumlulukları yerine getirebilmeleri için, öğretmenlerin ve psikolojik danışmaların istismar olgusu hakkında eğitim alması ve kendini geliştirmesi hem mesleki hem de toplumsal bir sorumluluktur.

Çocuk Cinsel İstismar Vakalarında Görüşmenin Kapsamı ve Yapılandırılması

Türkiye'de çocukların uğradıkları bir istismar durumunda devlet birimlerinden herhangi bir yardım alabilmesi için öncelikle yasal mercilere bildirimde bulunulması gerekmektedir. Bu bildirim çocuk tarafından yapılabileceği gibi aile bireyleri ya da istismarı fark eden kişiler tarafından da yapılabilmektedir. Bildirimin yapılması, çoğunlukla çocuğun uğradığı istismarı açıklamasına ya da duygu ve davranışlarındaki değişimlerden doğan şüphe üzerine kendisiyle yapılan görüşmede bildirimde dayanak oluşturacak somut bilginin toplanmasına bağlıdır. Diğer yandan görüşmenin amacı bildirimde bulunmaya yetecek somut bilgilerin toplanması olduğundan, görüşme süresince istismara ilişkin bilgi almak ve olayla ilgili delilleri korumak dışında delil toplamaya ya da istismarı kanıtlamaya çalışmak doğru değildir (Miller, Dove ve Miller, 2007; Pence, 2011). Çocukla görüşme özel bir beceridir. Bilgi kaynağı çocuk ile görüşmenin yetkin bir şekilde yapılması önemlidir. Zira kanıtlanması güç olan bu suçun bildiriminde çocukların anlatımları büyük öneme sahiptir. Görüşmeyi gerçekleştiren meslek elemanlarının süreç içerisinde vereceği tepkiler, sonrasında çocuğun anlatımlarından vazgeçmesinin sebebi olabilmektedir (Lovett, 2004). Dolayısıyla cinsel istismar mağduru çocukla yapılacak görüşme kritik öneme sahip olup, mağdur çocuğun psikolojik durumuna, gelişim özelliklerine ve travmanın etkilerine duyarlı olması önem arz etmektedir. Ayrıca çocuğun tek seferde bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilmesi, mağdur çocuğun yeniden incinmemesi ve ikinci bir travma yaşamaması açısından önem taşımaktadır. İstismar mağduru çocukla yapılacak görüşmenin titizlikle yürütülmesi gerekir. Çocuklar yetişkinlere göre daha hassas ve incinebilir yapıdadır. Çocuk yaşadığı olayın anlamını kavrayamayabilir, diğer yandan kendisini sorumlu hissedebilir, damgalanmaktan, suçlanmaktan, cezalandırılmaktan korkabilir ya da kendisine inanılmayacağı düşünceleri olabilir (Alaggia, 2005). Dolayısıyla çocukla görüşme yapılırken tüm dinamikler göz önünde bulundurulmalıdır.

Çocuklara yönelik cinsel istismar Türkiye'de ve dünyada binlerce çocuğun yaşamının travmatik bir gerçeğidir (Koç vd., 2012). Cinsel istismar şüphesi ile çocukla yapılan görüşmeler hassas bir içerik taşır ve yasal işleme neden olabileceğinden yüksek düzeyde sorumluluk içerir. Çocukla yapılan görüşmelerde bir standardın bulunması ve görüşmelerin ortak bir yaklaşımla yürütülmesi hem adli süreç açısından alınan bilgilerin güvenilirliği hem de çocuğun yüksek yararı açısından önem taşımaktadır. Bu bağlamda istismar edildiği şüphesi bulunan çocuk ile yapılacak görüşmelerde, görüşmeyi yapacak olan okul psikolojik danışmanları ya da psikologların bir takım becerilere sahip olması gerekmektedir. Bu beceriler; görüşme hakkında çocuğu bilgilendirmek, çocuğun yetkinliğini değerlendirmek (doğru ve yanlış ayırımını anlama durumu gibi), çocukla görüşmeyi yürütebilecek

şekilde uygun ilişkiyi sağlamak, çocuğun gelişimini değerlendirmek, çocuğun davranış, duygulanım gibi genel işlevlerini değerlendirmek, görüşmeyi uygulamak ve bilişsel görüşmeyi uygun şekilde sonlandırmak şeklinde ifade edilebilir (Faller, 2007b). Cinsel istismar mağduru çocukla görüşme yapan uzman cinsel istismar mağduru çocuklarla nasıl görüşme yapılacağını çok iyi bir şekilde bilmelidir ve görüşmenin ikincil örselenmeye neden olmayacak bir biçimde yürütülmesini sağlamalıdır (Dağlı ve İnanıcı, 2011).

Çocukla yapılan görüşmede çocuk merkezli bir yaklaşım benimsenmelidir. Bu yöndeki çabalar çocuğun istismar olayını anlatmasını kolaylaştıracak nitelikte olmalı, çocuğun anlatımlarına öncelik veren esnek bir tutumla ilerlemeli ve çocuğu yönlendirmemelidir. Zira sonuçları düşünüldüğünde, mağdur çocukla yapılacak eksiksiz ve hatasız görüşme hem mağdurun hem de şüphelinin hakları açısından kritik öneme sahiptir. Bu nedenle çocuğun gelişim özelliklerinin ve iletişim yeteneğinin farkında olmak (Newton ve Vandeven, 2010) ve buna uygun sorular seçmek önemli noktalardandır (Dağlı ve İnanıcı, 2010). Ayrıca görüşme öncesinde çocuğun ailesi, aile içi ilişkileri, sosyal çevresi, arkadaş ilişkileri, okul ve eğitimle ilgili özellikleri ile çocuğun kısıtlılıkları, işlevsellik alanları, iletişim yeteneği hakkında da çeşitli kaynaklardan bilgi toplanması yararlı olacaktır (Cederborg, 1999).

Çocuk Cinsel İstismar Vakalarında Görüşmeye Hazırlık ve Tanışma:

Cinsel istismar şüphesi ile çocukla yapılacak görüşmede öncelikle çocuğun görüşmeye hazırlanması önerilmektedir (Jones, 2003). Çocuklar tanımadıkları kişilerle bir araya geldiklerinde endişeli ve çekingen davranabilir. Ayrıca bir yetişkin tarafından mağdur edilen çocuk, bir yetişkin tarafından sorgulanıyor olmaktan tedirgin olabilir. Bu nedenle görüşmenin gayri resmi konuşma şeklinde yapılması (Kadushin ve Kadushin, 2013) ve görüşmeyi yapan uzmanın öncelikle çocukla yakınlık kurması ve güven ilişkisi geliştirmesi, sakin ve kabullenici bir tutum sergilemesi oldukça önemlidir (Dağlı ve İnanıcı, 2011; Teoh, 2010). Bu aşamada amaç çocuğu rahatlatmak, güven ilişkisi kurmak ve çocuğu görüşmeye dahil etmek olduğundan uzmanın tutumu çok önemlidir (Bulut, 2008) ve zorunluluklar dışında başka bir işle uğraşmaması önerilir. Hazırlık evresinde görüşmeye genel konulardan başlamak, görüşmede uyulacak temel kuralları anlatmak, görüşmenin amacı ve içeriği ile ilgili bilgi vermek hazırlık sürecinin temel konularıdır. İlişki kurma aşamasında çocuk tarafından istismarla ilişkisi olmayan sıradan olayların anlatıldığı, hobileri ve genel ailevi konular hakkında soruların bulunduğu görüşmelerin, çocuğun rahatlığını ve üretkenliğini arttırdığı ve görüşmeye sebep olan olaya ilişkin daha uzun cevaplar almayı sağladığı bildirilmektedir (Bulut, 2008; Dağlı ve İnanıcı, 2011).

Görüşmeye hazırlık evresi şu şekilde yapılandırılabilir (Atılğan, Yağcıoğlu ve Çavdar, 2014; Bulut, 2008; Erikson, 2011; Gümüş, 2017; Lamb, Orbach, Hershkowitz, Esplin ve Horowitz, 2007);

- **Güvenli bir yer seçme:** Çocuklarla görüşmeler dış etkenler ve dikkat dağıtıcı unsurları en aza indirecek, gizlilik sağlayabilecek, kişiye özel, güvenli ve çocuk dostu bir ortamda gerçekleştirilmelidir. Görüşme yapılan yerde içeride görüşmenin olduğunu belirten bir uyarı yazısının olması, çocuk oyuncakları, boyama kalemleri, kağıt vb materyallerin bulunması önerilir.
- **Görüşmecinin kendini tanıtmayı:** Psikolojik danışman kendisini tanıtır, kurumdaki görevini belirttiikten sonra, bu alanda yetkin olduğunu, bu yaşananların sadece onun başına gelmediğini ve yalnız olmadığını belirtmek üzere istismar mağduru başka çocuklarla da çalışma deneyimleri olduğunu iletir. Konuşma şu şekilde sürdürülebilir: “Benim görevim çocukların iyi olmasına yardım etmek, güvende olmalarını sağlamak ve nasıl yardım alacakları hakkında bilgi vermek. Bunun için yaşadıkları olaylar hakkında çocuklarla/gençlerle konuşurum. Bazen ne olduğunu kendileri anlatır, bazen de nasıl olduğunu anlamak için sorular sorarım.”
- **Eşitliği koruma:** Çocukla aynı hizada oturulması ve göz seviyesinin çocuğun gözleriyle aynı hizada tutulması önerilir. Çocuğa doğru eğilmemeye, yukarıdan bakmamaya çalışılmalıdır. Bu stratejiler çocuğa saygı duyulduğu hissini arttıracaktır ve güven duygusunu güçlendirecektir.
- **Rahatlatacak genel bir konu ile görüşmeye başlama:** Sosyal destek için uygun bir göz teması ile birlikte, rahat bir beden duruşu, gülümsemenin olduğu yüz ifadesi ve sıcak bir ses tonu ile istismarla ilişkisi olmayan olaylar ve hobiler hakkında sorular sorulabilir. Örneğin; “Kendini nasıl hissediyorsun?” “Seni daha iyi tanımak istiyorum, bana yapmaktan hoşlandığın şeyleri anlatır mısın?” “Yaşamında iyi giden şeylerden bahsedermisin?”
- **Gerçekleri söylemenin önemini ifade etme:** Çocuğa gerçeğin anlamının ne olduğu ve yalan söyleme hakkında görüşleri sorulabilir. Bundan sonra, mutlaka çocuğun gerçekliğin önemini anlamasını sağlanmalıdır. Örneğin; “Görevlerimden biri başına gelen olaylar hakkında çocuklarla/gençlerle konuşmak. Birçok çocukla görüşme yapıyorum, böylece yaşamış oldukları olayları bana anlatabiliyorlar. Bana sadece doğru olanları anlatman çok önemli.”
- **Konuya giriş yapma ve süreç hakkında bilgi verme:** Çocuğa uygun terimlerle görüşmenin amacını açıklanır. Görüşme boyunca ve süreç içerisinde ne olacağı hakkında bilgi verilir. Bu çocukların neyi bekleyip neyi kontrol edebileceğini bilmelerine yardımcı olur. Örneğin; çocuklar dilediği zaman görüşmeyi bitirme ve sorulara cevap vermeme hakkına sahiptir. Çocuklar nadiren konuşmayı keyfi sonlandırabilirler ama eğer

sonlandırabileceklerini bilirlerse daha güvende hissedebilirler. Son olarak, çocuklara doğru veya yanlış cevabın olmadığı hatırlatılabilir. “Öncelikle seni neden çağırdığımı söylemek istiyorum. Bazı durumlarda çocukların iyi olup olmadığını anlamak için onlarla görüşürüm. Senin de iyi olup olmadığını öğrenmek istiyorum ve bunun için sana bazı sorular soracağım. Soruları cevaplamakta özgürsün. Eğer seni yanlış anlarsam, lütfen beni düzelt. Ayrıca ihtiyaç duyarsan söyle, ara verelim.”

Çocukla Görüşme Aşamaları:

Bu aşama çocuğun istismara maruz kalıp kalmadığı, kalıyor ise nasıl bir istismar türüne maruz kaldığı, kimlerin sorumlu olduğu, istismarın ne zamandan beri sürdüğü, çocuğun ne yaşadığı gibi önemli bilgilerin araştırıldığı aşamadır (Saywitz, Lyon ve Goodman, 2011). Bu nedenle bu süreçte psikolojik danışmanın destekleyici bir tutum içinde olması, önyargılardan, tahminlerden, imalardan kaçınması; çocuğun doğru olmayan açıklamalar yapmaması ve direnç geliştirmemesi açısından oldukça önemlidir (Bulut, 2008). Destekleyici olmayan tepkilerin çocuğun daha endişeli, suçlu, huzursuz ya da öfkeli hissetmesine neden olduğu diğer yandan destekleyici tepkilerin ise çocuğun görüşmeden vazgeçme olasılığını ortadan kaldırdığı ve görüşme süresince daha işbirlikçi tavırlar sergilemesini sağladığı ifade edilmektedir (Price, Ahern ve Lamb, 2016). Bu aşamada çocuğun etkin şekilde dinlenmesi ve empatik tutumlar sergilenmesi temeldir. Ayrıca çocuk olayları anlatırken oldukça tedirgin olabileceğinden, danışman görüşmenin hızını çocuğun yavaş gelişen konfor duygusuna uyarlamak zorundadır. Duygusal olarak üzücü bir deneyimin ayrıntılarını anlatması istenen çocuğun duyacağı rahatsızlığa karşı hassasiyetle yaklaşılmalı, çocuğun tepkileri dikkatle izlenmeli ve aşırı duygusal yaklaşımları kaldıramayacağını anlaşıldığında durumunda danışman geri çekilmelidir (Kadushin ve Kadushin, 2013). Çocukların yaşamlarının kontrolünü kaybettiği hissine kapılmaması için açıklama yapmaya zorlanmamasına, ısrar edilmemesine, soruları cevaplamada özgür olduğunun hatırlatılmasına ve yanıtlarken çocuğa yeterli zaman verilmesine dikkat edilmelidir (Jones, 2003).

Görüşme süresi içerisinde çocukların açıklamalarını bölmek ve mümkün olduğunca fazla bilgi elde etmek için uzmanların açık uçlu sorular sorması önerilmektedir (Orbach vd., 2000). Açık uçlu sorular çocuğun kendisini daha rahat ifade etmesini sağlayarak, özgürce ve spontan konuşmasına imkan verir (Kadushin ve Kadushin, 2013). Örneğin, “Annenin bugün seni neden buraya getirdiği hakkında ne düşünüyorsun? Bugün buraya niçin geldiğinizi biliyor musun? Baban bana öğretmeninin seni çok üzen şeyler yaptığından bahsetti, neler olduğunu bana anlatır mısın?” gibi. Açık uçlu sorular sayesinde olaya dair daha fazla detay ortaya çıkabilmekte aynı zamanda görüşmecinin çocuğu yönlendirme riski de ortadan kalkmaktadır (Çağlar ve Kocabaşoğlu, 2018; Pipe, Orbach, Lamb, Abbott ve Stewart, 2008). Çeşitli çalışmalarda, istismar mağduru çocuklar ile yapılan

görüşmelerde, güvenilir bilgilerin %60'ından fazlasının açık uçlu sorular ile elde edildiği bildirilmiştir (De Voe ve Faller, 2002; Sternberg, Lamb, Orbach, Esplin ve Mitchell, 2001). Öyküye dair ayrıntılar açık uçlu sorular ile elde edildikten sonra, öykünün detaylarının teyit edilmesini sağlamak üzere odaklanmış sorular kullanılması faydalı olabilir (Blandon-Gitlin ve Pezdek, 2009). Kapalı uçlu sorular ise açık uçlu soruların ve konuşmaya davet tepkilerinin ardından sorulmalı ve yalnızca gerekli olduğunda kullanılmalıdır (Jones, 2003). Çocuğun kafasını karıştıracak ve tam olmayan cevaplar vermesine neden olacak çoklu seçeneklerden ve evet/hayır cevaplı sorulardan kaçınılmalıdır. Özellikle küçük çocuklar soruların cevabını bilmediğinde ya da soruyu anlamadığında yetişkinleri memnun etmek için 'evet' yanıtını verebilirler (Faller, 2007a).

Görüşmeyi yapan kişiler çocuk konuşmasını bitirene kadar sözünü kesmemelidir. Çocuğun anlatımını kolaylaştırmak üzere davet edici sorular ve kolaylaştırıcı ifadeler kullanılarak öyküyü devam ettirilmelidir. Örneğin, "Bana daha fazlasını anlatır mısın? Sonra ne oldu? Tamam, Başka?" Sonrasında görüşmeci yansıtma ifadeleri kullanarak çocuğun anlattıkları ile gerçekten ilgili olduğunu göstermek üzere çocuğun önceki söylediklerini tekrarlar. Bu ifadeler, görüşmecinin öyküyü yanlış anladığı kısımları da düzeltmesi için çocuğa imkan sağlayacaktır. Bu aşamada aşağıdaki stratejileri de kullanmak faydalı olabilir (Bulut, 2008; Erikson, 2011; Gümüş, 2017; Lamb vd., 2007):

- **Destekleyici olma:** Cinsel istismara maruz kalan çocuklar istismarla ilgili korku ve utanç duyabilir, bu da psikolojik danışmanla konuşma isteklerini ve becerilerini etkiler. Verilen ilk tepki onların ruh sağlıkları kadar güven duygusunu ve konuşmaya istekliliğini etkileyecektir. Olumlu, destekleyici bir tepki çocukların kendilerini daha iyi hissetmesine yardımcı olacaktır. Örneğin; "Benimle özel bir sırrını konuşmak istediğini söylediğinde memnun oldum. Bunun çok doğru bir karar olduğunu düşünüyorum. Nereden başlamak istersin?"
- **Çocuğun durumundan yola çıkarak konuşmaya davet etme:** Sonuçlardan korkma ve utanç dahil pek çok etken çocuğun istismarla ilgili konuşmasını zorlaştırabilir. Böyle durumlarda çocuğun durumundan yola çıkarak, onu konuşmaya davet etmek yararlı olabilir. Örneğin; "Başlamanın zor olduğunu görüyorum. Kendini hazır hissettiğinde konuşabilirsin. Şu an aklından ne geçiyor?"
- **"Neden" veya "Nasıl olur" ifadelerini kullanmaktan kaçınma:** "Neden" soruları suçlama gibi görünebilir, örneğin; "Neden ... yapmadın?" Bu gibi sorular kişide eleştirilme hissi yaratarak görüşmeyi güçleştirebilir ya da yanlış iddiaların ortaya atılmasına sebep olabilir, bunun yerine bir şeyin neden öyle olduğu konusunda çocuğun fikrinin sorulması uygun olacaktır. "Bunun sebebinin ne olduğunu düşünüyorsun?" gibi.

- **Cesaretlendirme tepkileri kullanma:** Çocuklar failden ya da ailesinden korktuğu için veya istismardan dolayı utanç ve suçluluk hissettiği için konuşmak istemeyebilir. Bu nedenle psikolojik danışman duyguların etkisini azaltmak için çocuğu korumaya hazır ve yetkin olduğunu çocuğa hissettirmeli ve çocuğun suçlu ya da hatalı olmadığını ifade ederek, çocuğu cesaretlendirmelidir. Örneğin; “Benimle neden konuşmadığını anlamak benim için çok önemli. Birinin seni incitmiş olmasından endişeleniyorum. Bana anlattıysan senin için elimden geleni yaparım.” “Olanlar senin suçun değil, başına gelenlerden sen sorumlu değilsin.” Uzman, çocuğu konuşmaya zorlamamalı veya baskı yapmamalıdır. “Daha önce de söylediğim gibi soruları cevaplamakta özgürsün. Bugün buraya gelmiş olman benim için çok değerli. Görüşmeyi bitirmeden önce bana anlatmak istediğin başka bir şey var mı?”
- **Empatik tepkiler verme:** Çocuklar yaşadıkları cinsel istismarı anlatırken korku duygusuyla dolabilir, psikolojik danışman çocuk gergin görünüyorsa çocuğu zorlamamalı ve empatik tepkiler yardımıyla onu rahatlatmaya çalışmalıdır. Örneğin; “Yaşadıklarını ailenin duymasından çok çekiniyorsun.”
- **Gizlilik kuralını açıklama ve tutulabilecek sözler verme:** Çocuk “Size söylemem gereken bir şey var ama bu sırrı saklayacağınıza söz verin.” diyebilir. Uzmanın, çocuğa kendisine güvenebileceğinin güvencesini vermesi önemlidir ancak onun güvenliğini sağlamak için verdiği bazı bilgileri başkalarıyla paylaşması gerekebileceğini söylemesi de önem taşımaktadır. Çocuk zarar gördüğünü ve güvende olmadığını söylerse, bunun gerekli kişilere bildirileceğini ve bu bilginin gizli tutulamayacağını bilmelidir. Bu durumu açıklamak üzere şu ifadeler kullanılabilir: “Bazen yaşadığımız sorunlar tek başımıza çözemeyeceğimiz kadar büyük olabilir. Bu gibi durumlarda bu sorunu sır olarak saklamak sana zarar verir. Bu nedenle sadece gerekli olan kişilere durumu bildirmem gerekir. Böylece sana acı veren ya da inciten şeyleri yaşamından çıkarman için sana yardımcı olabilirim. Bunun dışında öğretmenlerine ya da bir başkasına bu durumla ilgili bir şey anlatmayacağıma söz veriyorum.”
- **Doğru kelimeleri seçme:** Çocuklar kelimeleri genel anlamıyla anlarlar, bu nedenle bir kelimenin anlamı çocuk ve erişkin için aynı şeyi ifade etmeyebilir ve daha detaylı araştırılması gerekebilir. Örneğin; “O sana dokundu mu?” şeklinde bir soruya çocuk dokunmak sözcüğünü sadece elle dokunmak şeklinde algıladığı için ‘hayır’ cevabı verebilir.

- **Çocuğun seçtiği kelimeleri ve onun dilini kullanma:** Görüşme sırasında çocuğun seçtiği kelimeleri kullanmak cinsel istismara dair doğru bilginin alınmasına yardımcı olabilir. Örneğin; “Bana A. amcanın kutusunu tarif eder misin?”
- **Asgari düzeyde teşvik tepkileriyle çocuğu destekleme:** Çocuğun konuşmasını sürdürmesini sağlamak üzere asgari düzeyde teşvik tepkileri kullanılabilir. “Peki ... Başka? ... Daha sonra ne oldu?”, “Bunun hakkında biraz daha konuşur musun?”, “... ile neyi kastettin?”, “Bana tarif eder misin?”
- **Kullanılabilecek diğer teknikler:** İstismar mağduru olan veya risk altındaki çocuklarla görüşmede bilgi almaya çalışırken çeşitli teknikler kullanılabilir. Özellikle istismar mağduru çocuklarla görüşmelerde oyun, çizim ve resim yapma gibi yansıtıcı tekniklerinin kullanımı yaygındır. Bu teknikler özellikle kendini yazılı ve sözlü ifade edemeyen küçük çocukların emosyonel problemlerinin değerlendirilmesinde, çocuğun baş etme becerilerinin ve istismara karşı duygusal yanıtının anlaşılmasında ve istismarın spesifik ayrıntılarının tanınmasında faydalı olabilmektedir (Bulut, 2008; Piperno, Di Biasi ve Levi 2007). Ayrıca oyun görüşmesi, çocukların psikolojik uyumunun sağlanmasında önemli bir etken olarak ortaya çıkmaktadır. Çocuklar genellikle oyuncaklarıyla özdeşim kurar ve onlarla konuşurlar. Oyuna başladıktan kısa bir süre sonra yetişkinlerin varlığını unuttur, oyun oynamaya ve oyuncaklarla konuşmaya devam ederler. Oyun sırasında çocuklar içsel deneyimlerini ve çatışmalarını ifade etme fırsatı bulurlar. Aynı zamanda oyun görüşmesi konuşma ve duyma engeli olan çocuklar için en uygun yöntem olarak önerilmektedir (Bulut, 2008).

Görüşmeyi Sonlandırma:

Görüşmenin önemli unsurlarından biridir. Görüşmeyi sonlandırırken psikolojik danışman, bunun çocuk için zor bir deneyim olduğunu anladığını ifade etmeli, çocuğa görüşme sürecindeki çabası için teşekkür edilmeli, ayrıca çocuğa cinsel istismarı anlatmış olmaktan ötürü ne hissettiği sorulmalı ve bu soruları yanıtlarken nasıl tepki verdiği gözlenmelidir (Kadushin ve Kadushin, 2013; Lyon ve Ahern, 2011). Bu aşamada çocuğun iyilik ve güvenliğini bozan ve destekleyen kişilerin ve koşulların değerlendirilmesi gerekir. Çocuklar sadece fail tarafından değil, istismarın ortaya çıkmasıyla zarar göreceği başka kişiler tarafından da duygusal ve fiziksel şiddete maruz kalabilir. Ayrıca görüşme sonlandırılırken çocuğun kafasında belirsizliklerin yaratacağı korkuyu azaltmak için bundan sonra ne olacağına ilişkin gerçekçi bilgi verilmesi, çocuğa sorusu olup olmadığının sorulması ve sürece ilişkin adımların anlatılması ve gerektiğinde uzmana nasıl ulaşılabileceğine dair güven verilmesi de önemlidir (Allnock, 2010; Bulut, 2008). Sonlandırma aşaması, çocukla görüşme

sonlandırıldıktan sonra, görüşme raporunun yazılmasıyla tamamlanır. Bu rapor, bildirim dayanak oluşturduğundan önemli bir işleve sahiptir.

Sonuç ve Öneriler

Çocuk cinsel istismarının son bulması ve yasal sürece yönelik müdahalelerin başlatılması için kritik adım olan bildirim, çocuğun istismara ilişkin yapacağı açıklamaya bağlıdır. Çocukların çeşitli nedenlerle cinsel istismarı söylemeyi reddettikleri veya açıklamayı erteledikleri bilinmektedir. Bu nedenle çocuk cinsel istismarının belirtilerini doğru değerlendirecek ve çocukların durumlarını açıklamalarını sağlayacak nitelikte okul psikolojik danışmanı, öğretmen, psikolog gibi uzmanların yetiştirilmesi önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra cinsel istismar mağduru çocukların bildirimini yapan kişilere bakıldığında bu kişiler çoğunlukla öğretmenler olmaktadır. Çocuk ihmal ve istismarında önleyici, koruyucu ve tedavi edici hizmetler perspektifinde öğretmenlerin kilit rol oynadığı düşünülmektedir. Bu bağlamda okul psikolojik danışmanlarının çeşitli sebeplerle risk altında olduğu düşünülen öğrencilerin rehberlik servisine gelmelerini beklemeden, bu öğrenciler ile iletişim halinde olmaları, çocukların istismara uğrama riskini azaltabilir. İhmal ve istismara maruz kaldığı düşünülen çocuklarla okul rehberlik servislerinde kısa süreli bir mülakat yapılması faydalı olabilir. Bu görüşmede suçlayıcı, yargılayıcı ve eleştirel bir tutumdan ziyade daha anlayışlı ve destekleyici bir tutum sergilenmelidir. Çocuğa müdahale edilmeden yaşadığı olayı anlatması sağlanmalı ve çocuğun verdiği bilgiler tutanak altına alınarak okul müdürlüğüne verilmeli, sonrasında ise gerekli bildirim aynı gün içerisinde ivedilikle yapılması sağlanmalıdır. Diğer yandan çocuk istismarına daha çok küçük yaşta ve kendisini koruma beceresi gelişmemiş çocukların maruz kaldığı düşünüldüğünde, anaokullarına, kreşlere, bakım ve rehabilitasyon merkezlerine psikolojik danışman bulundurma zorunluluğu getirilmesi ve vücut güvenliği kuralları, önleme kavramları (beden sahipliği, özel beden bölümleri, uygun ve uygunsuz dokunuşları ayırt etme, sır türlerini ayırt etme, bir istismar durumu gerçekleştiğinde kime anlatacağı) ve kendini koruma becerileri eğitimlerinin küçük yaşlarda başlatılması önerilmektedir. Okul psikolojik danışmanları tarafından verilecek çocuk ve ergenleri bilinçlendirmeyi hedefleyen önleme çalışmaları, çocukların olası kötü niyetli durumları tanımalarına yardımcı olmak ve çocuklara istismardan kaçınmak ve/veya rapor etmek için kullanabilecekleri beceriler sağlamak açısından fayda sağlayabilir. Bunlara ek olarak ebeveynlerin ve eğitimcilerin çocuk ihmal ve istismarı hakkında bilgilendirilmesi, istismar belirtilerini fark etmeleri konusunda eğitilmeleri, adli ihbar süreci ile ilgili bilinçlenmeleri önem arz etmektedir. Bu noktada okul psikolojik danışmanlarının önleyici rehberlik çalışmaları kapsamında farkındalık artırıcı seminerler gerçekleştirmesi çocuğa yönelik gerçekleştirilen istismarın erken teşhisi ve önlenmesi açısından katkı sağlayabilir. Son olarak, konu ile ilgili literatür incelendiğinde cinsel istismar mağduru çocuk ile yapılacak görüşmelere temel oluşturacak kaynakların sınırlı sayıda olduğu gözlemlenmiştir.

Bu durumun, görüşmelerden yeterli bilgi sağlanamadığı için çocukla yeniden görüşmeler yapılmasına neden olarak ikincil travmalara neden olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada okul psikolojik danışmanları ve ilgili meslek elemanlarının yararlanabileceği bir yol haritası oluşturulmaya çalışılmıştır. Benzer amaçla ve özellikle alanda çalışan uzmanların bu amaçla yaptıkları görüşmelerde yaşadıkları problemleri temel alan senaryolar üzerinden ve uygulama örnekleri içeren yeni çalışmaların yapılması, literatürde yer alan boşluğun doldurulmasına katkı sağlayabilir.

Kaynaklar

- Akgül, E. (2015). *Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin cinsel istismar bildirim durumları*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Alaggia, R. (2005). Disclosing the trauma of child sexual abuse: A gender analysis. *Journal of Loss Trauma, 10*, 453-470.
- Allnock, D. (2010). Children and young people disclosing sexual abuse: An introduction to the research. https://www.academia.edu/24368767/Children_and_young_people_disclosing_sexual_abuse_An_introduction_to_the_research?auto=download sayfasından erişilmiştir.
- Atılgan, E. Ü., Yağcıoğlu, S., & Çavdar Y. (2014). Çocuklarla adli görüşme için rehber. <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/15.%20Adli%20G%C3%B6r%C3%BC%20C5%9Fme%20i%C3%A7in%20Rehber.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Bayraktar, S. (2015). *İnsanlığın kanayan yarası çocuk istismarı ve ihmali*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Baker, C. D. (2002). *Female survivors of sexual abuse: An integrated guide to treatment*. New York: Brunner Routledge.
- Barron, I., & Topping, K. (2010). School-based child sexual abuse prevention programs: Implications for practitioners. *American Professional Society on the Abuse of Children (APSAC) Advisor, 22*(2&3), 11-19. doi: [10.3102/0034654308325582](https://doi.org/10.3102/0034654308325582)
- Blandon-Gitlin, I., & Pezdek, K. (2009). Children's memory in forensic contexts: Suggestibility, false memory, and individual differences. B. L. Bottoms, C. Najdowski, & G. S. Goodman, (Ed.). *Children as victims, witnesses and offenders: Psychological science and the law* içinde. New York: The Guilford Press.
- Bulut, S. (2007). Çocuk cinsel istismarı hakkında bir derleme. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 28*(3), 139-156.
- Bulut, S. (2008). Erken çocukluk dönemi cinsel istismarının psikodinamik oyun terapisiyle teşhisi ve tedavisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 29*(3).

- Bulut, S., & Karaman, H. B. (2018). Engelli bireylerin cinsel, fiziksel ve duygusal istismarı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 19(2), 277-301. doi: [10.21565/ozelegitimdergisi.382961](https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.382961)
- Butler, A. C. (2013). Child sexual assault: Risk factors for girls. *Child Abuse & Neglect*, 37(9), 643–652. doi: [10.1016/j.chiabu.2013.06.009](https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2013.06.009)
- Cederborg, A. C. (1999). Questioning of Children by the Police: A Case of 193 Cases Reported to Police. National Board of Health and Welfare, Social Abuse of Children.
- Clayton, E., Jones, C., Brown, J., & Taylor, L. (2018). The aetiology of child sexual abuse: A critical review of the empirical evidence. *Child Abuse Review*, 27, 181–197.
- Crosson-Tower, C. (2003). *The role of educators in preventing and responding to child abuse and neglect*. Fairfax, VA: Caliber Associates.
- Cry, C., Euser, E. M., Bakermans-Kranenburg, M. J., & Van Ijzendoorn, M. H. (2010). Attachment security and disorganization in maltreating and high-risk families: A series of meta-analyses. *Development and Psychopathology*, 22, 87-108.
- Çağlar, E., & Kocabaşoğlu, N. (2018). Bellek boşluklarını doldurmaya zorlamanın çocuk görgü tanığı belleği üzerindeki olumsuz etkileri. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 9(34), 451-473.
- Dağlı, T., & İnanıcı, M. A. (2010). *Üniversiteler için hastane temelli çocuk koruma merkezleri el kitabı*. Ankara: Fersa Ofset Matbaacılık.
- Dağlı, T., & İnanıcı, M. A. (2011). *Hastane temelli çocuk koruma merkezleri için başvuru kitabı: İstismar ve ihmale uğrayan çocuğa bütüncül yaklaşım*. Ankara: Fersa Ofset Matbaacılık.
- Davies, E. A., & Jones, A. C. (2013). Risk factors in child sexual abuse. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 20(3), 146–150. doi: [10.1016/j.jflm.2012.06.005](https://doi.org/10.1016/j.jflm.2012.06.005)
- DeVoe, E. R., & Faller, K. C. (2002). Questioning strategies in interviews with children who may have been sexually abused. *Child Welfare*, 81(1), 5-31.
- Dube, S. R., Anda, R. F., Whitfield, C. L., Brown, D. W., Felitti, V. J., Dong, M., & Giles, W. H. (2005). Long-term consequences of childhood sexual abuse by gender of victim. *The American Journal of Preventive Medicine*, 28(5), 430–438.
- Er, T. (2010). *Cinsel istismara maruz kalan ve kalmayan ergenlerin anksiyete, depresyon ve benlik algısı açısından karşılaştırılması*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Erikson, A. (2011). A Review of Promising Practices to Improve Case Management, Psychosocial and Mental Health Interventions, and Clinical Care for Child Survivors of Sexual Abuse: Caring for Child Survivors of Sexual Abuse in Humanitarian Settings.

- <http://www.unicefinemergencies.com/downloads/eresource/docs/GBV/Caring%20for%20Child%20Survivors%20Humanitarian%20Settings%20Aug%202011.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Faller, K. C. (2007a). Forensic and clinical interviewer roles in child sexual abuse. K. C. Faller (Ed.), *Interviewing children about sexual abuse: Contraversies and best practice* içinde (s. 3-10). New York: Oxford University Press.
- Faller, K. C. (2007b). Interviewing children about sexual abuse. K. C. Faller (Ed.), *Interviewing children about sexual abuse: Contraversies and best practice* içinde (s. 66-89). New York: Oxford University Press.
- Finkelhor, D. (1993). Epidemiological factors in the clinical identification of child sexual abuse. *Child Abuse and Neglect*, 17, 67-70.
- Finkelhor, D., & Korbin, J. (1988). Child abuse as an international issue. *Child Abuse and Neglect*, 12, 3-23.
- Gilbert, R., Widom, C., Browne, K., Fergusson, D., Webb, E., & Janson, S. (2009). Burden and consequences of child maltreatment in high-income countries. *Lancet*, 373(3), 68-81.
- Goebbels, A. F. G., Nicholson, J. M., Walsh, K., & De Vries, H. (2008). Teachers' reporting of suspected child abuse and neglect: behaviour and determinants. *Health Education Research*, 23(6), 941-51.
- Gümüş, A. E. (2017). Çocuk cinsel istismarı şüphesinin bildirimi öncesinde çocukla yapılacak ilk görüşme. *Klinik Psikiyatri*, 20, 45-58.
- Hacettepe Üniversitesi (2015). Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması. <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/KKSA-TRAnaRaporKitap26Mart.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Heneghan, A., Stein, R. E. K., Hurlburt, M. S., Zhang, J., Rolls-Reutz, J., Fisher, E., ..., & Horwitz, S. M. (2013). Mental health problems in teens investigated by U.S. child welfare agencies. *Journal of Adolescent Health*, 52(5), 634-640.
- Jackson, A. M., & Deye, K. (2015). Aspects of abuse: Consequences of childhood victimization. *Current Problems in Pediatric and Adolescent Health Care*, 45(3), 86-93.
- Jonson-Reid, M., Kohl, P. L., & Drake, B. (2012). Child and adult outcomes of chronic child maltreatment. *Pediatrics*, 129(5), 839-845.
- Jones, D. P. H. (2003). *Communicating with vulnerable children: A guide for practitioners*. London: Gaskell.
- Kadushin, A., & Kadushin, G. (2013). *The social work interview* (5th Ed.). New York: Colombia University Press.
- Kenny, M. C. (2001). Child abuse reporting: Teachers' perceived deterrents. *Child Abuse and Neglect*, 25(1), 81-92.

- Kenny, M. C., & Wurtele, S. K. (2012). Preventing childhood sexual abuse: An ecological approach. *Journal of Child Sexual Abuse, 21*(4), 361–367. doi: [10.1080/10538712.2012.675567](https://doi.org/10.1080/10538712.2012.675567).
- Kim, J., & Cicchetti, D. (2010). Longitudinal pathways linking child maltreatment, emotion regulation, peer relations, and psychopathology. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 51*(6), 706–716.
- Koç, F., Aksit, S., Tomba, A., Aydın, C., Koturoğlu, G., Aslan, A., ..., & Solak, U. (2012). Çocuk istismarı ve ihmali olgularımızın demografik ve klinik özellikleri: Ege Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi'nin bir yıllık deneyimi. *Türk Pediatri Arşivi, 47*(2), 119-124.
- Koçtürk, N. (2018). Çocuk ihmalini ve istismarını önlemede okul çalışanlarının sorumlulukları. *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi, 5*(1), 38-47.
- Kürklü, A. (2011). Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalık düzeyleri. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Lamb, M. E., Orbach, Y., Hershkowitz, I., Esplin, P. W., & Horowitz, D. (2007). A structured forensic interview protocol improves the quality and the informativeness of investigative interviews with children: A review of research using the NICHD investigative interview protocol. *Child Abuse and Neglect, 31*, 1201-1231. doi: [10.1016/j.chiabu.2007.03.021](https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2007.03.021)
- London, K., Bruck, M., Ceci, S. J., & Shuman, D. W. (2005). Disclosure of child sexual abuse: What does the research tell us about the ways that children tell? *Psychology, Public Policy, and Law, 11*(1), 194-226.
- Lovett, B. B. (2004). Child sexual abuse disclosure: Maternal response and other variables impacting the victim. *Child and Adolescent Social Work Journal, 21*(4), 355-371.
- Lyon, T. D., & Ahern, E. C. (2011). Disclosure of child sexual abuse. J. E. B. Myers (Ed.). *The apsac handbook on child maltreatment* içinde (3th Ed.). London: Sage Publication.
- Maniglio, R. (2010). Child sexual abuse in the etiology of depression: A systematic review of reviews. *Journal of Depression and Anxiety, 27*, 631-642.
- Miller, K. L., Dove, M. K., & Miller, S. M. (2007, October). *A counselor's guide to child sexual abuse: Prevention, reporting and treatment strategies*. Psikolojik Danışman Eğitimi ve Süpervizyonu Konferansı'nda sunulmuş bildiri, Columbus, OH.
- Newton, A. W., & Vandeven, A. M. (2010). The role of the medical provider in the evaluation of sexually abused children and adolescents. *Journal of Child Sexual Abuse, 19*(6), 669-686.
- Odhayani, A. A., Watson, W. J., & Watson, L. (2013). Behavioural consequences of child abuse. *Canadian Family Physician, 59*, 831-6.

- Orbach, Y., Hershkowitz, I., Lamb, M. E., Sternberg, K. J., Esplin, P. W., & Horowitz, D. (2000). Assessing the value of structured protocols for forensic interviews of alleged child abuse victims. *Child Abuse and Neglect*, 24(6), 733-752.
- Öztürk, M., Uzel-Tanrıverdi, B., & Yalın-Sapmaz, Ş. (2017). Cinsel istismara uğrayan çocuk ve ergenlerin sosyodemografik ve klinik özelliklerinin değerlendirilmesi, psikopatoloji ve ilişkili risk etkenleri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 24(2), 155-163.
- Pence, D. M. (2011). Child abuse and neglect investigation. J. E. B. Myers (Ed.). *The apsac handbook on child maltreatment* içinde (3th Ed.). London: Sage.
- Pelendecioglu, B., & Bulut, S. (2009). Çocuğa yönelik aile içi fiziksel istismar. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 9(1), 49-62.
- Pérez-Fuentes, G., Olfson, M., Villegas, L., Morcillo, C., Wang, S., & Blanco, C. (2013). Prevalence and correlates of child sexual abuse: a national study. *Comprehensive Psychiatry*, 54(1), 16-27. doi: [10.1016/j.comppsy.2012.05.010](https://doi.org/10.1016/j.comppsy.2012.05.010)
- Pipe, M. E., Orbach, Y., Lamb, M., Abbott, C. B., & Stewart, H. (2008). Do Best Practice Interviews with Child Abuse Victims Influence Case Processing. Unpublished Report. US Department of Justice.
- Piperno, F., Di Biasi, S., & Levi, G. (2007). Evaluation of family drawings of physically and sexually abused children. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 16(6), 389-97. doi: [10.1007/s00787-007-0611-6](https://doi.org/10.1007/s00787-007-0611-6)
- Polat, O. (2007). *Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı: Tanımlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Price, E. A., Ahern, E. C., & Lamb, M. E. (2016). Rapport-building in investigative interviews of alleged child sexual abuse victims. *Applied Cognitive Psychology*, 30(5), 743-749. doi: [10.1002/acp.3249](https://doi.org/10.1002/acp.3249).
- Putnam, F. W. (2003). Ten-year research update review: Child sexual abuse. *American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 42(3), 269-278.
- Roeber, B. J., Tober, C. L., Bolt, D. M., & Pollak, S. D. (2012). Gross motor development in children adopted from orphanage settings. *Developmental Medicine and Child Neurology*, 54(6), 527-531.
- Saywitz, K. J., Lyon, T. D., & Goodman, G. S. (2011). Interviewing children. J. E. B. Myers (Ed.). *The apsac handbook on child maltreatment* içinde (3th Ed.). London: Sage Pub.
- Scholes, L., Jones, C., Stieler-Hunt, C., Rolfe, B., & Pozzebon, K. (2012). The teachers' role in child sexual abuse prevention programs: Implications for teacher education. *Australian Journal of Teacher Education*, 37(11). <http://dx.doi.org/10.14221/ajte.2012v37n11.5>

- Sousa, C., Mason, W. A., Herrenkohl, T. I., Prince, D., Herrenkohl, R. C., & Russo, M. J. (2018). Direct and indirect effects of child abuse and environmental stress: A lifecourse perspective on adversity and depressive symptoms. *American Journal of Orthopsychiatry*, 88(2), 180-188.
- Sternberg, K. J., Lamb, M. Y., Orbach, E., Esplin, P. W., & Mitchell, S. (2001). Use of a structured investigative protocol enhances young children's responses to free-recall prompts in the course of forensic interviews. *Journal of Applied Psychology*, 86(5), 997-1005.
- Teoh, Y. (2010). Preparing children for investigative interviewes; rapport-building, instruction and evaluation. *Applied Developmental Science*, 14(3), 154-163.
- Thompson, R., Litrownik, A. J., Isbell, P., Everson, M. D., English, D. J., Dubowitz, H., ..., & Flaherty, E. G. (2012). Adverse experiences and suicidal ideation in adolescence: Exploring the link using the LONGSCAN samples. *Psychology of Violence*, 2(2), 211-225.
- Thornberry, T. P., Henry, K. L., Ireland, T. O., & Smith, C. A. (2010). The causal impact of childhood-limited maltreatment and adolescent maltreatment on early adult adjustment. *Journal of Adolescent Health*, 46(4), 359-365.
- Trickett, P. K., Noll, J. G., & Putnam, F. W. (2011). The impact of sexual abuse on female development: Lessons from a multigenerational longitudinal research study. *Development and Psychopathology*, 23(2), 453-476.
- Topçu, S. (2009). *Sililmeyen izler*. Ankara: Phoenix.
- Türk Ceza Kanunu (2006). Ankara, (23. Baskı), s. 64-80.
- Türkkan, T., & Odacı, H. (2018). Lise öğrencilerinin çocukluk istismarı deneyimleri, bilişsel çarpıtma ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 22(1), 93-103.
- Uçar, S., Yıldız, Y., Dursun-Bilgin, M., & Baştemur, Ş. (2020). Okul psikolojik danışmanlarının çocuk istismarıyla çalışma yeterliliklerine ilişkin nitel bir araştırma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(2), 404-414. doi: [10.16986/HUJE.2018044070](https://doi.org/10.16986/HUJE.2018044070)
- UNICEF. (2010). Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması. <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/cocuk-istismari-raporu-tr.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Walker, N. E. (2002). Forensic interviews of children: The components of scientific validity and legal admissibility. *Law and Contemporary Problems*, 65(1), 149-78. doi: [10.2307/1192369](https://doi.org/10.2307/1192369)
- Webb, E. (2013). Poverty, maltreatment and attention deficit hyperactivity disorder. *Archives of Disease in Childhood*, 98, 397-400.
- Westcott, H. L., & Page, M. (2002). Cross examination, sexual abuse and child witness identity. *Child Abuse Review*, 11, 137-152.

- Widom, C. S., Czaja, S. J., & Paris J. A. (2009). Prospective investigation of borderline personality disorder in abused and neglected children followed up into adulthood. *Journal of Personality Disorders, 23*(5), 433–446.
- Wilson, H. W., & Widom, C. S. (2008). An examination of risky sexual behavior and HIV in victims of child abuse and neglect: A 30-year follow-up. *Health Psychology, 27*(2), 149–158.
- World Health Organization [WHO]. (1999). Report of the Consultation on Child Abuse Prevention, 29–31 March 1999. Geneva: WHO.
- World Health Organization [WHO]. (2016). *Child maltreatment*. <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs150/en/> sayfasından erişilmiştir.
- Zeanah, C. H., Egger, H. L., Smyke, A. T., Nelson, C. A., Fox, N. A., Marshall, P. J., & Guthrie, D. (2009). Institutional rearing and psychiatric disorders in Romanian preschool children. *American Journal of Psychiatry, 166*(7), 777–785.
- Zeuthen, K., & Hagelskjaer, M. (2013). Prevention of child abuse: Analysis and discussion of the field, *Journal of Child Sexual Abuse, 22*, 742-760.

Extended Summary

Child sexual abuse, a complex life experience, is a serious problem that has short and long term psychological effects and causes the quality of life of the individual to affect negatively. Child sexual abuse is defined as an adult's sexual intercourse with a child who has not yet completed his or her sexual development, using force and threat, for the purpose of sexual arousal. Child sexual abuse is a serious problem that occurs all over the world, and its effects vary depending on factors such as the type of abuse, the sex of the child, and cultural characteristics. According to data from the World Health Organization, one in every 5 adult women and one in every 13 adult men are exposed to sexual abuse in childhood. Symptoms generally in children who are victims of sexual abuse expressed as behavioral and emotional difficulties, hyperactivity, low academic performance, problems in growth and motor development, disorganized attachment and insecure attachment, loneliness, problematic peer relationships, high levels of aggression, alcohol and substance use, self-harm and suicide attempt, depression and anxiety, PTSD, personality disorders and sexual activity at early ages.

Schools are the places where children spend the most time after their parents, so it can be said that the greatest responsibility for child protection is on teachers working in educational institutions. Teachers are key in exposing the abuse and providing support to the child in the process after the abuse is exposed. Teachers are mostly involved in recognising abuse and reporting it to authorities, also teachers are the first adults the child communicates with after their parents. For this reasons, there is a need for professionals who are able to correctly evaluate the symptoms of child sexual

abuse, enable children to explain the traumatic case and have awareness about the obstacles in the process

The reporting of child sexual abuse, which is considered critical intervention for termination of child's abuse and initiation of interventions in legal process depends on child's explanation of abuse. However, when literature on the subject was examined, it was observed that the sources that would form the basis for the interviews with the child who was victim of sexual abuse were not easily accessible. Therefore, this study was carried out in order to contribute to related literature and professionals who works in this area. Children are sensitive and vulnerable than adults. So, to ensure that the child does not suffer a second trauma, it is important to conduct the interview carefully and to act on the principles of high benefit and protection of the child throughout the interview.

Interviews with the child victim of sexual abuse are critical, so it is important that counselors are sensitive both to the information needed by the justice system and to the psychological condition, developmental characteristics and trauma effects of the victim child. In addition, it is important to evaluate the child with a holistic approach at once, so that the victim does not get hurt again and experience a second trauma. A child-centered approach should be adopted in the conversation with the child. Efforts should be made easier for the child to explain the abuse, proceed with a flexible attitude that gives priority to the child's narratives and should not guide the child. Because, considering the consequences, a complete and error-free interview with the victim child is critical to both the rights of the victim and the suspect. It is very important for the counselor to establish a relationship with the child and to develop a relationship of trust and to show a calm and accepting attitude in the conversation with the child under suspicion of sexual abuse. To start the discussion on general topics, to explain the basic rules to be followed in the interview, to give information about the purpose and content of the interview are the main topics of the preparation process. The counselor's supportive attitude during the interview process, avoiding prejudices, predictions and implications; It is very important for the child not to make inaccurate statements and develop resistance. The child, who is asked to explain the details of an emotionally distressing experience, should be approached sensitively against the discomfort of the child, the reactions of the child should be carefully monitored, and the counselor should be withdrawn if it is understood that he or she cannot handle excessive emotional approaches. In order not to feel that children have lost control of their lives, attention should be paid not to be forced to explain, not to insist, to be reminded that they are free to answer questions and to be given enough time to answer them. Counselors are advised to ask open-ended questions in order to avoid distorting children's explanations and to obtain as much information as possible during the interview. Open-ended questions allow the child to speak freely and spontaneously, without intervention or guidance. Multiple choices and yes/no questions should be

avoided, which may confuse the child and lead to incomplete answers. Choosing open-ended questions makes it easier for the child to express himself or herself more easily. Once details of the story have been obtained with open-ended questions, it may be useful to continue with focused questions to confirm the details of the story. Closed-ended questions should be asked after open-ended questions and responses to the invitation to speak, and should only be used when necessary. Interviewers should not interrupt their speech until the child has finished speaking. The story should be continued using inviting questions and facilitating expressions to facilitate the narration of the child. In addition, the use of anatomical dolls and drawing techniques may be useful in children whose verbal communication skills are not sufficient. At the end of the interview, the counselor should be thanked for his or her effort in the interview process and asked the child how he or she felt about telling about sexual abuse and how he or she responded when answering these questions. It is also important to give realistic information about what will happen next, ask the child if he has any questions, explain the steps related to the process and give confidence about how to reach the expert when necessary to reduce the child's fears about the process.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Bu araştırmanın fikir, kaynak, eleştirel yaklaşım ve yazımına yazarlar eşit oranda katkıda bulunmuşlardır.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Bu araştırmada herhangi bir kurum, kuruluş ya da kişiden destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı

Araştırmacının araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur.

Etik Kurul Beyanı

Bu araştırma derleme türünde olduğundan etik kurul kararı gerektirmemektedir.